

PREOTULU ROMANU: DIARIU BASERICESCU

SCOLASTICU si LITERARIU.

*Buzele preotului voru pazi sciinti'a si lege voru
cercá din gur'a lui. Malachi'a c. II. v. 7*

Nrulu VII.

1 APRILIE.

An. X. 1884.

Asiediamentele sacre ale cultului divinu din Santele Pareseme.

*— Studiu ritualu premiatu cu 100 franci. —
(Urmare.)*

14. Inceputulu santului si marelui Postu.

Inceputulu santului si marelui postu (s. Paresemi) se face din Luni de dupa Dominec'a brânzei.

Precumu ne invetiamu din s.s. cârti, darulu postului este tempulu penitentiei daruitu de câtra Domnedieu. — caletori'a postului este tempulu nevointieloru. Acest'a este maic'a curatiei defaimatóri'a pecatului, vestitóri'a penitentiei, petrecerea ângeriloru si mântuirea ómeniloru.¹⁾ Ce insusiri frumóse, ce urmari mântuitórie se atribue postului adeveratu! acelui postu care — precumu ne invétia s. baseric'a — pre lânga infrânare de bucate, stâ intru instrainarea de reutati, intru infrânarea limbei, lapedarea mâníei, osebirea de pofte, de clevétire, de mintiuni si de juramentulu mintiunosu.²⁾

Cunoscându, de-una parte aceste insusiri ale postului, éra de alta parte cercetându nepotintiele nóstre sufletesci si trupesci, va trebui se recunóscemu si aceea, cà tempulu acest'a alu nevointieloru este o caletoria spinósa, o lupta grea si indelungata, din carea, de nu vomu straluci cu radiele sânteloru mandate ale lui Christosu, adeca: cu stralucirea iubirei fulgerulu rogatiunei, cu sânti'a curatiei, tari'a buneii

¹⁾ Stichov. la manec. Luni I Sept. Post.

²⁾ Stichir. Luni. la Inser.

vitegie: nu vomu poté ajunge luminati la sânt'a invierea lui Christosu.

Cá in lupt'a acést'a sufletésca se nu ne supunemu s. baserica cá o mama buna, cu cuvântulu sî cu fapt'a, cu indemnari sî cu exemple, priveghédia, indrépta, mîngaia, imbarbatédia, intaresce sî sustiene pre fii sei. — Sî acést'a o face prin midilocirea cultului divinuu din decursulu santeloru Paresemi. — Pentru-cá pâna la cele mai merunte parti sî acte simbolice astfelii a tocmitu asiediamentele officiului sacru, încátu intr'acel'a cá si intr'o oglinda, sufletulu fiesce-caruia se cunósca nu numei starea s'a, ci la tóta trebuinti'a, si in totu tempulu se-si afle cele necesarie sî de folosu spre mântuire.

Mai cu séma inse a destinsu s. baserica in acelu oficiu sacru nescari anumite dîle, cá acelea cá sî calatoriului bunatatiloru se servésca de statiuini de odichna spre reculegerea spirituala deosebita, spre indemnare sî intarire in decursulu luptei sufletesci.

Mai înainte de ce inse, am intrá intru pertractarea si cuvenit'a cunóscre a insemnatatei aceloru asiediaminte sacre, amu cugetatu a fire de folosu sî de lipsa permiterea unoru notiuni generale fačia de organisarea Cultului divinuu din Santele Paresemi.

15. Notiuni generale fačia de caracterulu si organisarea Cultului divinuu din S.S. Paresemi.

Caracterulu distinctivu alu cultului divinuu din tempulu Postului celui mare preste totu zace chiaru in coprinsulu caractérulu sî spiritulu propriu dîleloru de penitentia ale s. Paresemi.

Pecatulu este celu mai reu sî mai periculosu pentru sufletulu sî intréga fire a omului, — acél'a este caus'a pierderei curatiei sufletesci, sî a departarei nóstre dela Domnedieu. — Unu sufletu peatosu tóte numai linisce indestulare sî bucuria adeverata nu póte se aiba, pentruca acestea numai acolo potu esistá, unde conscienti'a, acestu judecatoriu propriu sî nementiuosu nu ne vedesce de nedreptate, de fapte rele.

Dar' de óre-ce postulu este medicin'a data de cátra Domnedieu spre lecufréa necuratiei, spre instrainarea de pe-

câte: dreptu aceea cu referintia la obiectulu seu, caracterulu acelu'a trebuie se fia mai multu intristatoriu, — pentru-că lacrimile de penitentie, — înfrângerea ânimei și înfrânarea posteloru ce se facu pentru pecatele comise, suntu că totu atâte fapte intristătorie ale sufletulu.

Prin urmare și cuprinsulu cultulu divinuu din s. postu, amesuratu obiectulu seu, are se fia espresiune de intristare a sufletulu peccatosu, inse asiă că pre lângă acést'a nici cându se nu lipsésca caracterulu de mângaiare și de bucuria spirituala. — Și acésta o și aflamu in cultulu divinuu din s. postu. Pentru-că in acelu'a cu ilustrarea starei ticalóse a sufletulu peccatosu, și cu deplângerea reotatei, impreuna se descopera îndurarea nemarginita a lui Domnedieu și promisiunea remunerarei eterne pentru întórcere adevărata.

Și asiă precându sufletulu peccatosu într'o icóna chiara i-se aréta reotatea și trist'a urmare a peccatorulu, pre atunci lângă acea icóna i se asiédia o alta oglinda stralucitória din carea se resfrânge iubirea și îndurarea lui Domnedieu, nu mai puțin și adevărarea nementiunósa a remuneratiuniloru neperitórie.

Tóte aceste apoi se facu in forma de rogatiune, pentru-că fiindu rogatiunea convorbire cu Domnedieu, sufletulu deprimatu, prin aceea mai usioru și mai cu ardóre se póte deslegá de cele pamentesci și astfelu a-se înaltia la cele ceresci.

Fația de organizarea interna a oficiulu sacru este de a se însemná urmatóriele:

1. Că acelu oficiu sacru astufeliu e întocmitu încátu cuprinsulu oficiulu divinuu asediatu pre fia-carea dî a septemanei preste întregu anulú basericescu ¹⁾ se lasa in câtu-va nestramutatu, dar' totusi cu aceea modificare că acelu'a totu-deun'a se întregesce cu cântari și cetiri sacre accomodate spiritulu specialu alu s. Postu. — Apoi

2. Acelu oficiu sacru deodata astufeliu ompusu și organizatu, câtu totudeaun'a e in legatura armonica cu decursulu tempulu sacru alu Postulu, instruandu și manu-cându adeca de o parte treptatu pre credintiosi la întórcere sufletésca la actulu Domnediescu alu rescumperarei, la pa-

¹⁾ Luni = alu Angeriloru, — Marti = Mergatoriulu inainte Merc. = Crucei s. a. m.

timele, mórtea sî inviarea lui Isusu Christosu¹⁾ éra de alta parto reflectandu la locul cuvenitu sî la insemnatatea unoru discipline esistente mai alesu in tempurile antani, ale basericei.*)

Éra încátu se tiene de organisarea esterna, respective partile constitutive ale officiului s. este de insemnatu, cà acel'a constà: a) din officiulu manecarei, b) alu óreloru, c) din In-seratu, d) Dupacinariu, inse asià cà in dîle de Mercuri sî Vineri la numitele officia se adauge cá o intregire a In-se-ratului e) s. liturgia a Preasantîteloru, — éra sambet'a — afora déca nu ar' fi ceva serbatóre (Bunavestîre, cei 40 martiri) se face amintirea mortîloru sî liturgia s. Ioanu gura de auru, éra Dominec'a (afora de cea a Floriiloru) se face Liturgi'a s. Vasiliu celu mare.**)

Insemnatatea Asiediaminteloru mai de frunte din s. Postu.

§. 16. Sambet'a I septemana a Postului.

Sambet'a I septemana a postului se serbédia minunea preamarita, carea o-a făcutu prin coliva Santulu sî Preamaritulu marele Martyru Teodoru Tyronu.

Minunea acést'a s'a facutu in urmatoriulu chipu: Imperatulu Iulianu celu fora de lege (Apostatu) care a domnit la anulu 362, sciendu, cà poporulu lui Christosu in cea dintania septemana a postului mai bine se curatiesce sî mai aprópe se lipesce de Domnedieu; a demandatu Prefectulu cetatei (Constantinopolu) cá tóte bucatele puse dupa datina spre vendiare, mai ântâiu se le spurce cu sange de jertfe idolesci, sî asià de nou se-le espuna spre vendiare, cugetandu cá in acestu modu se spurce pre credintiosii curatiti prin postu.²⁾

Dar' Archiereulu de atunci Eudoxiu cunoscîndu svatulu paganului, cu laude tóta nóptea s'a rogatu de Domne-

¹⁾ Cfr. Stichov. Marti 2 Sept; — Stichir. Ins. Joi a 3 Sept. Domin. III, si în genere stichovnele.

^{*}) Catechumenatu, — penitentia publica, — reintórcerea si-chastriloru din desierturi s. a.

^{**}) formandu nescari esceptiuni Septeman'a Patimeloru.

²⁾ od'a III, IV Can. lui Teod. Vineri Ins. Sept. I.

dieu că se nu trecă cu vedere până în capetu pre poporul carele este sorti alu lui (od'a V) Domnedieu — nu a neci trecutu rogatiunea archiereului, ci de graba a datu ajutoriulu seu, trametiendu la densulu pre S. Martyru Teodoru, carele aretanduse în visu (marir. Ins. Vineri) acelu Archiereu l'a invetiatu cum se strice svatulu celui paganu, că adeca fierbandu grâu, acest'a apoi sè se impartie poporului credintiosu, sî asiá se voru mantui de bucatele cele spurcate ale inimicului. (od'a VI).

Precum canta s. baserica minunea acést'a ce s'a făcutu prin santele indestulari că o di de odichna sî serbare în tóta lumea se lauda. Pentru acésta în totu anulu adunandu-se credintiosii în acésta sambata, spre reinnoírea acelei minuni, intru onórea S. Teodoru Tyronu s'au indatinatu a aduce la s. baserica coliva ori grâu fiertu, ceea-cé dupa binecuventarea prescisa se imparte poporului credintiosu. Coliv'a acést'a se pregatesce de comunu astufeliu: că grâulu, se fierbe apoi fiertur'a acést'a se mesteca cu puçina miere sî de asupr'a se infrumsetiédia cu mandule, nuci ori alte zacharichale, care se dîcu a simbolisá vertutíle santului Teodoru.

Se punemu sî noi cu Ioanu Furnus întrebarea: óre din ce cauza se celebrédia memori'a minunei amintite chiaru în sambet'a I a postului? ¹⁾

Numitulu Furnus în epistol'a s'a scrisa cătra Gregoriu Antigonita e de parere, că pentru aceea se celebrédia memori'a acelei minuni în I Sambeta a postului, pentru-că desí svatulu imperatului s'a cunoscutu deja la începutulu septemanei, cându adeca s'ar fi espusu acele bucate spre vendiare; dar' celebrarea memoriei acelei minuni s'a pusu totusi pre diu'a de sambeta pentru-că fiendu în celelalte díle a septemanei postu strictu, caracterulu acest'a nu iertá celebrarea ver' unei solemnități ori sacrificiu deplinu.

Nectariu inse carele între anii 381—397 a fostu Archiereulu Constantinopolei díce, că pentru aceea se celebrédia în sambet'a I Septemana deóra-ce numai atunci s'au

¹⁾ Cfr. Allatiu De Dom. et Hebdom. Graec. pag. 1430 edit. c.

pusu bucatele spurcate spre vendiare, și că atunci s'a cunoscutu svatulu Imperatului.

Basandu-ne pre cuprinsulu officiului sacru alu numitei sambete, trebue se tienemu că acel'a servesce spre adeverirea opiniunei lui Nectariu. Pentru-că acolo se dîce:

1. Cumcă poporulu erá dejá curatîtu prin postu¹⁾ și inimiculu a voitu se spurce poporulu celu ce postea cu pietate.²⁾ Dreptu aceea Imperatulu nu a potutu se dea mandatulu respective acestu mandatu nu s'a cunoscutu la inceputulu postului, pentru-că la acestu casu nu s'ar' poté dîce, că poporulu erá dejá curatîtu prin postu.

2. Că Archiereulu déca a cunoscutu svatulu celui paganu „tóta nóptea s'a rogatu că Domnedieu se nu tréca cu vedere de seversîtu pre poporulu seu,“ adeca se nu lase că acelu poporu, carele in incepaturile díleloru santului postu cu multa postire se curatîesce, acumu la capetulu acelu díle sè se spurce.³⁾

Și cumcă svatulu celu paganescu s'a pusu și s'a cunoscutu Vineri s'ar' cunosce din combinarea odei V. cu cea a VIII Sambeta la manecare, unde asiá se canta: „A séra (Vineri) s'a salasluitu plangerea sierbiloru tei din viclén'a maiestria a inimicului nostru; éra in acésta (Sambeta) deminétia bucuria a stralucitu.“ și

3. E sciutu, de o parte, că din vechime pãna adi in septeman'a I a postului credintiosii petrecu in ajunu secu, in postu mai strictu, séu cum canta s. baserica in „postire multa;“ éra de alta parte, că diu'a de sambata este diu'a cea dintania cu postîre mai usióra: prin urmare s'ar' pãreá mai probabilu că imperatulu a datu mandatulu seu chiaru pentru sambeta, cându crestinii dupa abstienere mai indelungata, mai ántaiu au potutu sè se bucare de óresi-carev'a relacsare a postului.

In câtu se tiene de „scopulu moralu“ alu reamintirei minanei din cestiune, acel'a stá in aceea, că aducandu-si aminte crestinii de multele maiestrie insielatória ale diavolului,⁴⁾ se nu se lase a se seduce, ci cu barbatia se pastredie postulu

¹⁾ od'a III, IV, V, Teod. ²⁾ od'a VII, Trop. 2 Teod.

³⁾ od'a III Teod. ⁴⁾ Stichir Inscr. od'a VIII.

celu curatu sî fora macula, — Sî éراسي, cá intarindu-ne intru implinirea curgerii postului prin semnele martyresci sî prin chinurile suferite de s. Martyru Teodoru, vitejesce se ne inbarbatamu asupr'a patimeloru intr'armandu-ne cu credint'á intru Christosu.¹⁾

Cu privire la coprinsulu officíului divin alu sambetei acestei'a este inca de a observá cá acela are caracteristica distinctiva. Anume: precándu officíulu postului are caracterulu intristarei, pre atunci „intre cele de intristare, macaru sî fora de vreme“ diu'a acést'a a sambetei se numesce, „diu'a de bucuria“ — „de odichna,“ — diu'a cea dintaiu intre sambete sî a sambeteloru sambeta²⁾ caracterulu sî numirile acestea i-se atribue parte pentru-cá in acést'a dí se deschidu usiele darului spre intipuirea inviarei,³⁾ — parte pentru minunea s. Teodoru prin care poporul lui Christosu din cele necurate s'a facutu curatu.⁴⁾

Pre lângá acestea caracterulu bucuriei s'ar' pareá a-se aretá sî intru órecarea-va incetare a osteneleloru, sî deslegare a postului strictu.⁵⁾

In tipicu se si prescrie, cá calugarii in acésta dí pentru santulu (onórea Santului) manca fiertura cu untu de lemnu sî beu vinu, sî acést'a e permisu nu numai in diu'a sambetei ci sî in presér'a acelei sambete dupa s. liturgia a Presantíteloru sî benecuventarea colivei.

In urma este inca de insemnatu, cá precum de demultu, asiá sî adi in cele mai multe locuri este aceea datina crestinésca fórté laudabila, cá septeman'a I a postului totu crestinulu o petrece in postire multa (od'a III) sî inca in postu uscatu. Afora de aceea prin cercetarea basericeii sî ascultarea s. officiu divin, prin feliurite acte ale pietatei, dar' mai cu séma prin s. marturisire sî impartásire cu s. cuminecatura*) ce'a ce-o facu in I sambeta se nisuescu credintiosii a-se curatí de spurcatiuni sî intinatiunile sale sufletesci.⁶⁾

(Va urmá.)

I. BOROSIU.

1) Stíchov. 2 Manec. Samb. 2) od'a I cu Marire, — od'a V, VIII.

3) od'a V. 4) od'a VII. 5) Cfr. Trop. 2 od'a VIII, cu odele VI sî VII.

*) Ceea-ce o facu in I sambeta.

6) Cfr. Stíchov. II cu od'a V, sî stíchir. III Teod. Stud.

Unirea bisericească a Romanilor cu calvinii în secolele XVI—XVII.

(Dupa Istori'a Romanilor transilvani, ms. de Petru Bod.)

(Urmare.)

Înainte de a veni la obiectul său propriu, P. Bod în cartea prima a Istoriei sale tracta despre starea și datinele moderne, alese religioasă ale Romanilor din Transilvania. Anume în capul întâiu al acestei cărți vorbește de originea Romanilor în Transilvania, a caror descendință de la coloniile aduse în aceste regiuni fertile de Traianu și alți imperatori români, după autoriu nu se poate trage la îndoială; era încătu pentru numele „Valachu“ aduce înainte diversele păreri ale scrietorilor (Volgachi, Flacci, ballein a lui Bonfiniu, Blachi, Balachi, germ. Wallen, Valoni. Walch, mag. Oláh, Olasz scl.)

Descendinții colonistilor români sub incursiunile Gotilor și Hunilor se adapostira prin muntii nepetruni, unde înmulțindu-se, mai târziu descindu și se latiescu și pre sieșuri, ocupandu în Transilvania și parte și în Ungaria propria locurile Ungurilor împucinați prin rebeluri fatale. Bă că agrii fructiferi se nu remana fóra cultivatori, chiaru și une imunitati le dau unii regi ai Ungariei; bunaóra Uladislau prin art. 45 din 1495 scutesce de decime pre Români, cari altminte suntu una „ginte inculta, barbara, feroce, crudele, aplecatu spre superstitiune, care nasce din ignorantia, iubindu furtulu și latrociniile scl.“ Vechi'a și porurea nou'a cantilena unguresca acést'a, nascuta din ura secularia!

În capul doi tracta de religiunea Românilor. Relevâmu din acestu capu, că secretariulu imperatului Ferdinandu I. Reichersdorf scriendu despre Romanii moldaviani,¹⁾ cumu că dînșii credu a fi pastratu și pădîtu dela începutu și pana în timpurile din vorba invetiaturele santului apostolu Paulu intacte și nevetemate: asta credință a Moldovenilor Bod o esplica de acolo, că nu mica ceta de Hussiti a emigratu din ținuturile Ungariei și din Transilvania în Moldov'a „pentru libertatea religiunei,“ cari sectatori ai lui Huss tienea

¹⁾ Reichersdorf Chronographia Moldaviae (inter Scriptores Derum Hungaricarum) pag. 586.

la doctrin'a, cumu credeá ei, a s-tului Paulu despre gratuit'a justificatiune a omului peccatosu inaintea lui Domnedieu. Asiádera chiaru dupa scrietoriulu nostru unguru, tolerantia religiuinaria sî prin secl. XV. erá mai mare in Moldov'a romanésca, decâtu in Ungari'a sî Transilvani'a.

Mai departe P. B. cercetédia inceputurile crestinismului la Romanii daciani, producundu sî desbatendu cunoscutele testimonie sî date istorice relative la acésta intrebare, cu incepere de la episcopii Daciei cari subscriu actele primului conciliu ecumenicu, de la reintórcerea s-lui episcopu Dacianu Nicet'a de la cele scrise in acésta privintia de s. Ioane Crisostomu, pana la conjecturile lui Horn, Wolf, Filtich ¹⁾ sî ale altor'a. Se intréba sî despre ace'a, cà de unde sî cându au primitu Romanii in usulu loru literele cirile? „Din contactulu sî parte din amesteculu Româniloru cu gintea rusoslava, care in secelele superiori inundá Bulgari'a sî ámbele maluri ale Dúnarei,“ ne respunde P. Bod dupa Valentinu Franck, comitele natiunei sasesci. ²⁾

Capu trei se ocupa de persónele eclesiastice, de popii, protopopii sî episcopulu séu vladic'a Romaniloru. Amintesce titlatur'a blanda de parinte l. parens, ce o dau credintiosii rom. preutíloru sei, sî deduce cuventulu popa au de la gr. *πρωτοπαιστης* = a cóce, ori *παππασ* = parinte, tata, au de la l. popa = ministru, sierbu alu celoru sante. Popii se ordinédia sî santiescu decátu episcopu. Mai inainte episcopulu poteá ordiná pre ori-cine sciá cetí; déra mai tardíu licenti'a acést'a fù restrinsa, asiá câtu fiii de supusi séu iobagi ai magnatiloru sî nobililoru numai cu manumisiune séu liberare din partea acestor'a se potu chirotoní. Dupa uniunea cu r.-catolicii nu puçini treceáu muntii, spre a fí chirotoniti in Moldov'a ori Munteni'a, cari reintorcundu-se, erá aice pe-depsiti sî de nou chirotoniti, sî cari de comune suntu fórte ignoranti, abiá alu suta-le dintr'insii posiediendu intréga bibli'a ori alte càrti.

De ací incolo autoriulu enumera oficiele pastorali ale preutíloru sî veniturile loru stolari pana la resolutiunea reg.

¹⁾ Filtich Schediasma historicum de Valachis, pag. 21. ¹

²⁾ Valentin. Franck Brevicul. originum nationum in Transylvania, pag. 23.

din 9 Septembrie 1743, care regulé dia acele venituri. Preutii romani suntu insorati sí de regula binecuventati cu copii numerosi; morindu-le soçi'a, unii pasiescu la a dóu'a casatoria, care o tienu de valida, decâtu cá respectivulu numai numele de preutu lu-mai are, éra de cele sante se retiene. Vestmentulu preutiloru e cá sí alu fiiloru sufletesci, afóra de toga séu talariu; in capu pórtá caciula de piele de mnelu negru, au „chivera“ de pánura de lana négra: déra cei mai avuti au toga de colóre violacea ori hiacintina.

Acumu autoriulu unghuru érasí vede asci'a in ochiulu altor'a, dér' nu observa bârn'a in ochiulu a loru sei, spunendu-ne denou, cá „gintea Romaniloru este mai multu decâtu altele aplecate spre furtu sí hotíe, de la carele nece esemplulu facatoriloru de rele, ale caroru cadrave spendiurate in furci ori trase in tíepe stau la crucea drumuriloru, nu-i retiene sí inspaimenta, asiá câtu adese la justitiarea soçiloru sei inca cá la unu spectaclu placutu se infaçiosié dia, sí chiaru sí prin torture numai raru se potu constringe a-si descoperí soçii, tienendu a fí acést'a pecatu, cu multu mai mare, de câtu insasi faptuirea crimei sí fóradelegei s. a. a.“¹⁾

Cá la Greci protopopii (protopapae) dupa patriarcu, asiá sí la Románi protopopii suntu cei mai deaprópe cu demnitatea sí autoritatea dupa episcopu, de cari protopopi rom. in 1675 erá 37, pre tempulu candu autoriulu scrieá istori'a sa 49. Protopopii i constitue vladic'a, carele dupa unirea cu rom.-catoliei se numesce episcopu, uneori sí arceiepiscopu, sí pre carele odineóra lu-alegeá protopopii sí apoi lu-intariá sí constituiá principele; éra dupa uniunea cu baseric'a rom.-catolica — afirma autoriulu gresíndu — principele tierei pune episcopu pre cine vré dupa placu, avendu acést'a a tiené langa sene cá consiliariu in cestionile mai grave unu teologu jesuitu. Capulu se inchiaia cu infrirarea mai multoru legiuri din Constitutiunele aprobate sí compilate ale principatului, Transilvaniei, privitorie la preutii, protopopii sí episcopii Romaniloru, cari legiuri vedi-bine suntu un'a mai asupritória sí mai nedrépta decâtu alt'a.

¹⁾ Dér' óre in pártile locuite de Romani ale patriei a fostu vreodata necesitate, de a se întreprinde cá mai ani-tierti, espeditiuni sí campanie formali á la comit. Gedeonu Ráday pentru estirparea hotiloru sí rapitoriloru? N. Red.

În capu patru se descriu persónele monastice, unde ni se spune, că Romanii nu puține monastiri au prin strimtorile muntiloru sî prin luncele paduriloru, încátu ne vine vrendu nevrendu a întrebá: ce s'a facutu sî alesu din acele nu puține monastiri rom. cumu sî din locurile, pre cari au statu sî cari le voru fî posiediutu?...

Între dîsele monastiri cea din Blasiu e dupa P. B. destulu de renumita, fiindu întemeiata sî dotata de imperatulu Carolu VI. sî imperatés'a Mari'a Teresi'a. Dupa ace'a autoriulu descrie situatiunea, impartîrea sî destinatiunea sectiuniloru monastirei memorate, baseric'a din midioloculu edificiiului patratu, numerulu calugheriloru dimpreuna cu alu eleviloru studiosi, eruditiunea, ocupatiunile sî modulu de vietuire a calugheriloru, adaugundu, că suntu sî prin alte monastiri calugheri literati, dara fórte puçini, cari se ocupa cu institutiunea copiiloru, au cu celebrarea cultului divinu. Afóra de acesti-a esistu sî calugheri cu totulu neinvetiati, pre cari numai portulu i desclinesce de ómenii din poporu, la ale caroru rogatiuni inse cu tóte aceste tiene fórte multu poporulu, desî câte odata, ospetati fiindu de poporu prin carciune sî siumenindu-se, uita de santîa sî comitu varie escese. Esistu sî calugheritie, cari locuescu sî prin monastiri, si de regula suntu femei de o etate mai inaintata.

Altcum monastirile Romaniloru în Transilvani'a mai numai dupa nume suntu atari; ci în Moldavi'a sî Munteni'a de-su decáttra principi sî boiari fórte bine dotate, sî condu-se de câte unu egumenu ori arcimandritu. Se afla acolo barbati fórte docti, escelinti în literatur'a gréca sî tare versati în scriptele santîloru parinti Vasiliu c. m., Gregoriu Nazianz., Ioane Gura-de-auru sî ale altor'a, barbati religiosi sî renumiti pentru pietatea loru.

Capu cincii descrie basericele rom., facute din bârne, raru din piétra, sî edificate, pre câtu se póte, pre unu punctu inaltu, de unde se fia prospectu în tóte láturile; impartîrea loru în trei despartimente, luminàrile aprinse pre tempulu sierbitiului divinu, pietatea Romaniloru façia de santuariu, ba pana sî façia de pragulu basericeii. Descrie cu deamenuntulu tócele, usulu, originea sî istori'a loru.

Dr. GREGORIU SILASI.

Despre s. taina a Penitentiei.

— *Siepte predice pentru postul mare.* —

Predic'a VI.

Despre tainuirea pecatelor in s-ta marturisire.

„Deslęga legatur'a grumasului teu,
fica captiva a Sionului.“ (Isaia 52. 2.)

Adi, Iubitiloru, ar' trebui se plāngu. Paraie de lacrimi ar' trebui se-mi acopere faci'a. Suspinele ar' trebui se-mi inadusiasca gātulu. Sî pentru ce? Me intrebati? Pentru ce? ...Nu voiu plānge, nu voiu suspiná, cà-ci detorinti'a-mi impune se vorbescu... Sî cum n'a-si plānge! cum n'a-si suspiná cu cântaretiulu basericescu „*Plāngu sî me tânguiescu*“ vedindu cum multi crestini, *midiloculu* celu mai puternicu sî securu de a se mântuî, 'lu folosescu spre osend'a loru vecinica. Cāndu vedu, cum multi crestini prin *pört'a raiului* intra in iadu? Cum póte fi acést'a? Asiá Iubitiloru! Marturisirea e *pört'a raiului*. Preotulu deschide *pört'a* sî cu iubire ve invita ve indémna se intrati. Tu inse o peccatosule, vii pâna la pórt'a. Te rogi se-ti concęda a intrá. Elu 'ti dıce: „*deslęga legatur'a grumasului teu,*“ marturisesceti peccatele tóte, sî apoi — intra. Inse ce schimbare, ce stramutare e acést'a? Faci'a tí-se ingalbinesce busele, tí-tremura. Vocea tí-se inęca in gātu. Acum pricepu tóte. Ochısi figur'a sgulita intr'unu coltiu a portii. E, — acel'a e diavolulu. Te-a petrecutu pâna la *pört'a raiului*, i-e frica cà vei intrá, deci a venitu se-ti redec ce'a ce ti-a rapitu — rusınea. Cāndu a-i peccatuitu, o peccatosule! diavolulu ti-a rapitu rusınea, cá cu atātu mai liberu sî fāra sfiala se peccatuiesci. Acum cāndu voiesci a te marturisi, vine se-ti redec ce'a ce ti-a fostu rapitu, cá se-ti fia rusıne a-ti marturisi peccatele. Ce te indoiesci *captiva fica a Sionului!*? Éta usi'a, *pört'a* e deschisa. Dincolo te acępta āngerii sî toti santii, acolo Rescumparatoriulu, totuodata sî Judecatoriulu teu, „*deslega-ti dar legaturile grumasului teu*“ sî apoi intra la densii. Tu totu mai taci? Acumu sciū, acumū vedu, acumū pricepu tóte. Ti-e rusıne, cà se vā rusıná diavolulu. Dar rogute rumpe capestrulu de carele se tiēne diavolulu a māna. Lapeda rusınea acést'a daunósa. Nu te sfiū a te marturisi, tu carele nu

te-ai sfiitu a pecatui. — Ti-e rusíne a spune pecatulu? Dar' rusínea sa e irationala e nebuna, ori vei fi cu privire la Domnedieu, ori la diavolulu, ori la Preotu ori la pecatu, ori insuti la tine tainuiesci pecatulu. Ce, pâna ce ve voiu demustrá fiti cu ascultare!

I. Te intrebu o pecatosule! cui tainuiesci, inaintea cui voiesci a ascunde pecatulu teu? Au nu scíi ace'a cá Ddieu sí cele mai ascunse ale animei tale le scie? Au nu scíi, cá elu vede elu cetesce in pâturile animei tale sí inaintea lui nimicu ascunsu nu este? Pentru ce tainuiesci dar' pecatulu teu? Au nu scíi cá prin tainuirea acést'a te vei oséndi pe veci? 'Ti este rusíne a spune pecatulu la unu omu, la unu preotu, sí nu te infiorezi de ace'a, cá peccatele tale se voru vesti odinióra tuturoru ómeniloru, câti au fostu, suntu sí voru fi pe lume? 'Ti este rusíne a te marturisi preotului carele sub pedéps'a cea mai aspra e indetoratu a tiené in secretu cele audíte in marturisiru: dar' óre nu te-ai sfiu mai tare, nu te-ai rusíná multu mai tare, déca cineva ar' veni sí aici in midiloculu basericii in audiulu tuturor'a cu versu mare ar' díce: éta barbatulu acel'a, fémei'a ace'a, fét'a séu fetiorulu acest'a, a facutu pecatulu acest'a séu acel'a? Cu câtu inse va cresce rusínea t'a cându Domnedieu vá publicá peccate tale! „*Tu ai fâcutu intru ascunsu, eu inse voiu face inaintea a totu Israilulu, sí inaintea sórelui acestui'a*“ (II Reg. c. 12, v. 12); sí éra-si de mii de ori va fí rusínea t'a mai mare, cându Dumnedieu inaintea tuturoru popóreloru lumii la judetiulu din urma va descoperi pecatulu care-lu tainuiesci acumu: „*Sí voiu descoperi cele dinapoia Ta inaintea façiei tale, sí voiu aretà neamuriloru rusínea t'a sí imparatúiloru ocar'a T'a*“ (Nahum 3. v. 5). Sí rusínea acést'a va causá bucurie mare in céta diavoliloru, cari plesnindu in mâni, voru ríde de tine, — pâna ce déca-ti marturisesci pecatulu, ai fí capetatu daru, sí erái onoratu in veci de cetele ângeriloru.

Voíti dar' marire? voíti onóre? atunci nu tainuiti peccatele vóstre, cà-ci Ddieu bine le vede sí le scie, sí odinióra le va sí publicá spre mai marea vóstra rusíne. sí osénda.

II. Au cugeti o pecatosule, că pecatulu acel'a care din rusîne 'lu tainuesci in veci va fi tainuitu? Nu-lu vá scî nimené? Dar' nu-ti vine in minte, ca diavolulu inamiculu celu turbatu alu nemunului omenescu, scie fôrte bine ce tainuesci; rîde de tine in pumni dicîndu: eu in diu'a ace'a cându te voi vedé inaintea tribunalului divinu voiu descoperi pecatulu teu. Ce nepricepere, ce nebunîa e dar a tainuí cev'a pecatu cându acel'a la tóta intemplantu va fi descoperitu prin diavolulu! Au te vei acúsá tu pre tine insusî in s. marturisire cá se te mantuiesci sî se fii prémaritu, au te vá acúsá diavolulu, sî atunci vei fi osênditu. Alege o crestinule! Alege sî apoi vedi ce nebunîa mare e a tainuí cutare pecatu! In viétî'a sântului Norbertu se pôte cetî, că acestu sântu parinte cetindu odinióra blastemele asupr'a unui Energhenu in baserica, in audiulu poporului sî preotîloru, diavolulu a inceputu a spune de-a rëndulu tôte pecatele cari le-au tainuitu unii din cei de façia, aducîndu-i in confusiune mare, ér' cele cari le-au marturisu nu le-au nici pomenitu. Multi din cei de façia cu frica sî cu rusîne au fugitu din baserica, temêndu-se nu cumv'a sî aloru pecate tainuite se fia publicate. Inse o crestinule! unde vei poté fugi atuncii cându inaintea lui Domnedieu sî a ângeriloru lui vá strigá diavolulu cu gura mare, acúsandu-te de pecatele cari le-ai tainuitu? Cum vei impiedecá pre inamiculu acelu turbatu cá se nu spuna, se nu te acuse, se nu publice pecatele tale?

Voiesci se amutiésca diavolulu? Voiesci a-i inchide gur'a? voiesci a-i infráná limb'a? Déca voiesci, atunci marturisesce-ti tôte pecatele tale, ne-lasandu afóra nici unulu.

III. 'Ti este frica, 'ti-e rusîne a spune pecatele preotului.

Dar n'audi cum te intréba s. Augustînu: „*Ce-ti é rusîne o omule a te marturisi, sî eu sum peccatosu asemeneaa tte.*“ Pentru ce te rusînedi o neferice barbate, ticalóse femia, fetióra impietrita, teneru neintieptu? Ce ve rusînati a ve marturisi unulu séu altulu pecatu, cându sî eu sum peccatosu cá voi? Déca sî eu sum fragilu, miserabilu, peccatosu cá tine, ce pecatu 'mi vei marturisi carele se nu-lu sciu, se nu-lu fiu audítu o cetitu? Fia peccatulu teu câtu de mare,

câtu de spurcatu inaintea mea nu va fi noutate. Déca dar' tu nici macaru unu pecatu nu-mi poti spune care se nu-mi fia cunoscutu, ori se me suprindia, o se-mi causedie noutate, — a nu e irationalu, nebuna tainuirea ta?

Iub. Asc.! In fia care Preotu patru lucruri suntu a se luá in socotintia.

a) Preotulu inca e omu, asemenea miserabilu sí patimasiu. Fia elu câtu de sântu, s'a a cadutu, séu cunosce a se teme cá vá poté cadé, pecatuí. Nu ve fia dar' frica, nu ve fia rosíne a ve descoperí pecatele. Deschide-tí-ve animele vóstre se scia se póta cetí in ele; areta-ti-ii ran'a cá se póta aplicá medicin'a. Se póte intemplá cá sí Preotulu chiaru acel'a pecatu l'a fâcutu, carele 'lu tainuesci cu atât'a grige, ce marturisindu-lu póte cá escit'ai sí in densulu parere de reu pentru pecatele sale. In locu sè se supere, in locu sè se mània pre tine, vediendu cu câta umilintia 'ti marturisesci pecatele, cu ce dispretiu te lapedi de ele — póte se i fii bunu spre esemflu cá sí elu asemenea se faca.

b) Nu este pecatu, care unu Preotu se nu-lu fia audítu. Fia acel'a câtu de spurcatu, câtu de infioratoriu elu 'lu scia; séu déca nu l'a audítu atunci din carti l'a cetitu, in cari nu este pecatu, nu reutate omenésca, nu modu, nu impregiurare ce numai se póte cugetá, se nu fia insemnatu. Pentru-ce dara se-ti fia tfe rusíne a-ti spune pecatulu teu. Desí Preotulu nu vede pecatulu teu cum vedea stulu Filipu de Niriu — dar scie elu cá esci supusu pecatelorú sí tocmai pentru ace'a cu blandétia, cu iubire privesce la tine asceptandu se-ti enumeri pecatele sí elu deslegându-te vei dobendí viétia vecinica.

c) Preotulu are datorintia de a tâce pecatele audíte in s. marturisire. Sigilulu confesionalu asiá de strictu 'lu indatorédia, in câtu nu se dá casu sub ceriu, cá macaru sí numai unu pecatu se reveleze, chiaru sí atunci, déca din taciturnitatea lui ar' urm'a ruin'a totala a cutarui-vá imperiu, séu a lumii intregi. Sub pedéps'a cea mai groznica e opritu preotului a spune a descoperí cev'a pecatu audítu in marturisire. Despre cele audíte in marturisire, preotulu mai puçinu scia, decâtu ce'a ce nu scia. Nu-i este lui ertatu nici cu cuventulu, nici prin semne, nici in fapte a descoperí cev'a din cele audíte. Intocm'a, cá sí cum n'ar' fi audítu

nemic'a, asiá trebue sí in adevèru sí este multu preotulu cu respectu la cele audite in marturisire. Pentru ce? De cine 'ti este dar' rosíne a-ti marturisi pecatulu teu?

d) Poterea care a capetatu Preotii dela Domnulu Isusu Christosu prin cuvinte: „*caror'a ve-ti ertá pecatele, ertá-se-voru loru, caror'a le ve-ti tienea tîne-se-voru*“ nu pentru ace'a l'au capetatu cá voue prin acést'a se ve faca cev'a reu; ci se ve câscige unu bunu nemarginitu. Poterea acést'a nu s'au datu loru spre osend'a ci spre marirea spre mantu-irea vóstra. — Déca pre cutare omu fora de lege 'lu tragu in judecata civila, 'lu silescu, se-si descopere fora delegea. Déca nu voiesce, 'lu constrengu prin torturi. Sí déca l'a descoperitu 'lu judeca ori la temnitia, ori mórte, ori esiliu séu 'lu rosínedia. Nu asiá inse in s. scaunu judecatorescu alu marturisiréi. Aici tu senguru, de voia buna, tí marturisesci pecatele, nu cá se fii pedepsitu, ci se dobendesci ertare sí cunun'a de marire. Preotulu n'are alt'a autoritate, decátu prin deslegare se-ti conferedie, se-ti dee unu bunu nemarginitu de mare. Tu ensu-ti esci care 'ti voiesci reulu; tu ensu-si 'ti tragi asupr'a-ti unu reu nemarginitu de mare; tu ensu-ti te arunci inflacarile iadului, tainiundu pecatulu teu in marturisire.

IV. 'Ti este rosíne a marturisi pecatulu teu, pentru-cá e fórte mare sí spurcatu? Fia pecatulu teu câtu de inforatu, câtu de oribilu, câtu de spurcatu, ne mai auditu, depinge-lu cu colorile cele mai negre sí scárnave, te intrebu 'cu stulu Bernardu, a cugeti cá acel'a nime altulu in lume nu l'a facutu? Nu numai cá nu l'a făcutu, má inca sí santi mari, pre cari adi i-i veneramu in basericele, pe altariele nóstre, l'a făcutu, inse prin pocaintia adevèrata si-au curatitu sufetele sale. Éta, Mari'a Egiptiana, Tais, Pellagia, pana aici persóne libere, adi sán-te. Santulu Bonifaciu unu adulteru; st'a Anastasi'a, stulu Ciprianu sí alti multi desfrenati pana aici, adi santi mari onorati in baserici sí pe altaria. Sí déca sântiloru pecatele marturisi-te acum le este spre lauda sí marire, — fia câtu de neomenosu sí groznicu e nebunia a nu-lu marturisi. Má, déca pecatulu teu in spurcatiune sí in grosnicie intrece tóte pecatele diavoliloru sí a osenditiloru la olalte luate, decumvá 'lu vei marturisi cu cáire, cu frân-gere adevèrata, tí se vá ertá.

V. In urma, liniscea, pacea sufletelor vóstre inca ve impune, poftesce se spune-ti adevérule — „*pentru sufletulu teu nu te indoí a spune adevérule*“ díce Spiritulu s. (Eclesiast. II. 24). Pecatosulu care ascunde pecatulu, semtiesce in internulu seu o mustraré continua, nelinisce, turburare, frica, temere, cu unu cuventu, dupre cum díce Domnulu la Isaia Profetulu: „*Nu este bucuria nedreptiloru*“ (48, 22.) Nu are unulu cá acest'a bucuria, nu mangaere, nu dulcétia „*Éra cei nedrepti se voru invelúí, sî nu voru poté odihní.*“ (Isaia 57, 20.) Nu-i priesce somnulu, nu mâncarea, nu beutur'a, tóte tóte 'lu acusa de pecatulu tainuitu. Numai o frundia déca se mişca, intocm'a cá furulu, trasare si se infióra pecatosulu. Unu asemene pecatosu ce face alt'a, decátu din pecatulu seu 'si formédia o temnitia infioratória. Vermele de mătasa cu câta ostenéla, cu câta truda din ensusi trupulu seu 'si tórce fire din cari 'si tiese o inchisóre. Nu e miserabilu vermuletiulu acest'a, care din propriile sale viscere 'si pregatesce temnit'a? Dar' cu câtu e mai miserabilu pecatosulu care din pecatele sale 'si formédia 'si pregatesce caten'a cu care 'si strînge anim'a, 'si face temnitia intunecósa, in care nu-si afla odichna „*fara de legea venéza pre omu, sî se strînge fiesce care cu lantiurile peccatoru sale.*“ (Prov. 5, 22.) Déca a-i imitatu pâna aici pre vermuletiulu inchisu in temnit'a tiesuta din firele tórse din trupulu seu, te rogu urmédia-i sí mai departe. Vedi elu inpinsu de instinctu, de dorulu a trái, cu gur'a s'a propria rode globulu care i-deservea de temnitia câscigandu-si estu modu nu numai libertate, ci sí aripí, cu cari voiosu sbóra in aeru. Asiá fà sí tu. Nu ai altu medilocu de a te mântuí decátu gur'a-ti propria, márturisesceti pecatulu tainuitu, sí vei fi liberu, sufletulu teu vá avé aripí sí vá poté sburá de a-si dobendí corón'a gloriei. Déca voiesci a scapá de verme, care in veci, diu'a sí nóp-tea-ti róde cunoscinti'a sufletului „*nu te indoí a spune adevérule.*“ Esci detiermuru a face acest'a? Voiesci a marturisi pecatulu, carele pâna acumu l'ai tainuitu? séu voiesci a morí fora a-lu marturisi? Déca nu voiesci a-lu marturisi, — oh! me sí infioru a-ti spune — atunci din ór'a acest'a esci in iadu. Ér' déca esci hotarítu odata a-lu marturisi, pen-

truce nu grabesci? Pentru-ce nu adi? Pentru-ce nu chiaru acumu? Ce întârdii? Pentru-ce amêni depe o dî pe alt'a?...

Acumu voiu finî Iubitiloru. Credu că din cele dîse v'a-ti potutu convinge despre nepriceperea sî nebuni'a acelor'a cari tainuescu cutare pecatu in s. marturisire. E neprecepere acést'a, pentru-că Ddieu scie pecatele t'ale; diavolulu le are insemnate sî le va descoperî sî publicá; nu-ti póte fi rusîne ori frica de preotu, pentru-că sî elu e omu asemenea pecatosu, sî s'au a pecatuitu, séu se teme că vá pecatuí; fia pecatulu teu cătu de infioratoriu nu-ti fia rusîne a-lu marturísí, că-ci sî altii l'au facutu, dar' marturisindu-lu cu căire adevărata li s'a iertatu, sî tîe tî se vá iertá; in urma liniscea, pacea-ti propria inca poftesce se nu tainuesci nici unu pecatu in sufletulu teu pentru-că „*nu este bucuria nedreptiloru.*“

Au sî acumu inca ti-e frica, inca ti-e rusîne? Cá se te inbarbatezi ti voiu enará o intemplantare:

Santulu Ioanu Climaculu ne vorbesce: (in spec. exempl. V. confessio, exempl. 3), că unu telhariu, carele cea mai mare parte a vietiei sale o a petrecutu in telharii, gîafuri si alte foradelegi. Atinsu fiindu de man'a Domnului a hotarítu de a-si schimbá viéti'a de mai inainte, de a se lapedá de lume, sî a pasí in cutare calugaria. Asiá sî facú. Mai marele calugariloru, Egumenulu, voindu inse a-i probá chiamarea, pe siepte dîle 'lu inchisè intr'o chilia, cá acolo se tiena penitintia. Trecúndu siepte dîle, Egumenulu 'lu intrebà despre viéti'a s'a de mai nainte. Telhariulu fora sfiála 'si spuse tóte pecatele sî foradelegile. Egumenulu, voindu alu pune sî la mai mare proba, 'lu intrebà: că voire-ar' a spune pecatele sale in audiulu tuturoru calugariloru? Pentru-ce nu, respunse talhariulu. Nu numai in façi'a loru, ci déca se poftesce sî in audiulu poporului Alesandriei. Egumenulu defipse o dî, in care dupa finirea stei Liturgie, de façiá fiindu 230 calugari, adusera sî pre talhariu, carele intrându in baserica, a cadíutu in genunchi, sî in audiulu tuturoru cu versu mare sî-a spusu tóte pecatele, spurcatiuni neomenóse, desfrânari inspaimentórie, talharii oribili sî tóte aceste intre suspine, sî lacrimi de cari erá udu pamentulu. Cei de façiá s'au inspaimentatu sî mişcatu, nu atátu de pecatele telhariului, cătu de pocainti'a lui. Egumenulu apoi 'lu invescú in vestmentu

calugarescu. — Unulu din betranii calugari a intrebatu pre Abatele, pre Egumenulu, că pentru-ce a făcutu acést'a demonstratiune? Ii respunsè: din dóne cause a) cá rusínea ce o vá semtî telhariulu enumerandu pecatele sale, se-i fia facere destulu pentru pecatele facute; sí b) pentru-cà sí in manastirea acést'a inca se afla unii calugari, cari din rusíne tainuescu unele pecate, sí vediendu ei penitenti'a talhariului sè se indemne de a lapedá rusínea daunósa.

Ai audítu o crestinule? Si inca totu tí-e rusíne, nu-ti fie rusíne, au daca totusiu sí acum tí-e rusíne te rogu spune preotului: *Parinte, mi-e rusíne*, sí Elu ca medicu induratu, cá unu parinte blându cu cuvinte dulci tí vá aretá modu cá se-ti deschidi gur'a. Séu déca tí-e frica, atunci scrie-ti pecatulu pe o siedula sí dí: *Parinte éta pecatulu meu*, sí cá unu pastoriu bunu, cá unu angeru pazitoriu, te vá inbarbatá, te vá incuragiá.

O crestiniloru, nu ve osenditi, cându aveti unu midilocu asiá usioru de a ve mantuí. Deschidetí-ve gur'a vóstra sí ye marturisiti cu frângere adevărata tóte pecatele vóstre. Ve rogu, Ve sfatuescu in Domnulu *pentru sufletele vóstre, nu ve indoiti, nu ve sfíti, nu ve rusínati, nu ve infricati a spune adevărulu. Aminu.*

IOSIFU GRAMA

preotu gr.-cat. in dieces'a Oradii-mare.

In atentiunea literatiloru nostri.

Clementu Episcopulu Rîmnicului a tiparitu la anulu 1743 Pentecostariulu in limb'a romanésc'a cu litere cirile.

Acestu Pentecostarion se afla in baserica unde sum eu parochu — credu ca se va fi aflandu sí in alte baserici romanesci din Ardealu, precum de comunu se afla carti basericesci din Romani'a.

Ast'a nu causédia neci o mirare. Ce'a ce surprinde, si póte se surprinda pe unu romanu este, cá in Predoslavia acestui Pentecostarion, precum si in notitia la capetulu cartii, se scrie „cà la tiparirea pentecostarionului, a avutu texte séu isvode inaintea ochiloru atátu in limb'a greca câtu sí slayone si latinesci, ci lasandu deoparte isvodele slave-nesci si latinesci a urmatu pe celu grecescu.

De-órece limb'a latina in cartile sí servitiile basericesci, se folosesce numai in baseric'a apusana, vine intrebarea, cá isvodulu Pentecostariului latinescu din cestiune, fost'au scrisu in limb'a latina classica, ori in limb'a romanésc'a vulgara scrisa numai cu li-

tere latine? Nu mi este cunoscutu că baseric'a apusana se aiba atare carte rituale, precum o are baseric'a orientale.

A potutu se fia dara in limb'a romana cu litere latine scrisa inainte de introducerea alfabetului cirilu in baseric'a romanésca. Aru face mare servitiu literaturei romane comissiunea insarcinata cu revissuirea si retiparirea Cărtfloru basericesci din Romani'a, cându aru cautá la S. episcopia din Rîmnicu, textulu séu isvodulu pentecostariului latinescu, unde presupunu că trebue se se afe inca.

Ce căscigu mare si tesauru nepretiuitu aru fi cându aru esistá inca! Aru aduce multa lumina in istori'a literaturei si filologiei limbei romane. Déra amu avé si o arma buna in contra adversariloru, cari scriu că Romanii nu a avutu originalatiune neci basericésca, necumu politica inainte de seclulu alu 13-le.

Déca la anulu 1743 a esistatu atare carte a basericei orientale in limb'a latina classica ori si numai in limb'a romana vechia cu litere latine va fi fostu delaturata nu cá textu mai reu decâtu celu slavonu ori grecescu, fora dóra din scrupulu — se nu dflu greatia — cătra latinie séu baseric'a apuséna, care se folosesce cu limb'a classica (ciceroniana) in baserica si in tóte afacerile elesiastece si cu litere latine.

Romanii pâna in tempulu mai recentu, au fostu mai scrupulosi de literile latine decâtu Grecii, cari dela inceputulu crestinatii sau folositu si se folosescu pâna astadi cu alfabetulu stramosiloru sei pagani si elini.

Romanii au crediutu — se vede — că ortodoxi'a e mai bine scutita si aparata de profanare sub alfabetulu slavonu si caciul'a lui Cirilu decâtu su alfabetulu latinu a stramosiloru loru Romani.

Multa ura au potutu bagá strainii in capulu Romaniloru contra limbei si literiloru latinesci, cá asiá instrainandu-i de cătra fratii loru din apusu, se-i póta calari mai usioru! Neromanii au abusat de bunatatea animei romaniloru spre daun'a acestoru totudéuna. Cu mare sete dorimu a vedea din cărtfle basericesci tiparite cu litere latine, numai de nu s'aru inpestritiá ortografi'a cu atatea coditia, cătu cu lipsa cătu fora lipsa. Ortografi'a romana are lipsa si de unele semne, deóre-ce si alfabetulu cirilu — celu eufonicu in gradulu supremu, are unele semne puse pe vocalele lungi, unde se inaltia tonulu, déra a gramadi atâtea semne si atunci cându potu remanea cá superflue, numai diformédia ortografi'a. Ortografi'a romana cu litere latine, nu trebue se imitedie scrisórea evraica si cea ciocoiésca, in care vocalele se aruncáu pe deasupr'a si de desubtulu siruriloru, ci cătu se póte se fie fidele celei stramosiesci. Ortografi'a francesa si englesa este mai grea decâtu cea romana, carea este mai usióra si decâtu cea germana. Spre a invetiá a scrie si vorbí limb'a corectu, nu strica puçinu fatigiu, cá neci alte popóra mai culte si inaintate in literatura nu-su scutite de studiulu si fatigiulu limbei sale.

Unu pœotu romanu.

Proprietariu, Redactoru si Editoru: Nicolae Fekete Negrutiu in Gheri'a.

Gheri'a. Imprimari'a „AUROR'A“ p. A. Todoranu.